

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL

IYUN/6-SON, III-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
III-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

SUD BOSHQARUVCHILARI FAOLIYATINING IQTISODIY RAG'BATLANTIRISH TIZIMI VA ULARNING SUBSIDIAR JAVOBGARLIGI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	12
Soliyev Damirjon Nurmatovich	
BLOKCHEYN TEKNOLOGIYASI ASOSIDA MOLIVAVIY TRANZAKSIYALARNI NAZORAT QILISH TIZIMI (SMART-KONTRAKTLAR, MARKAZLASHMAGAN MA'LUMOTLAR BAZASI VA AUDIT IZLARI)	18
Olimova Mukhlisa Vohidjon qizi	
SANOAT SEKTORIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH: STRATEGIK AFZALLIKLAR VA TO'SIQLAR TAHLILI	26
Xatamov Ochildi Qurbonovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	32
PhD. Юлдашева С.Ш	
TREND MODELLARI YORDAMIDA MEHNAT RESURSLARI SONINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	38
Haydarova Dinora Atamurot qizi	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВЫКУПА И ПРОДАЖИ КВОТ НА ОРОСИТЕЛЬНУЮ ВОДУ	43
Гоженко Борис Владимирович	
MOLIVAVIY LEVERIJ SAMARASI VA QARZ MABLAG'LARINI BOSHQARISHDA UNDA FOYDALANISH	50
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
XIZMATLAR SOHASIDA WEBMONEY TO'LOV TIZIMINI KOMPYUTERDA O'RNATISH VA SOZLASHNING IQTISODIYOTDAGI ROLI	55
Fazilat Esirgapovna Jomonqulova	
Nizomov Murod	
Qurbonboyeva Rayhon Bahronjon qizi	
MECHANISMS FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF A HEALTHY LIFESTYLE	58
Shukhrat Mashrabboevich Mamadaliyev	
BANK SEKTORIDA OPERATSION SAMARADORLIK VA XAVFLARNI BOSHQARISHNI BAHOLASH	62
R.I.Rashidov	
A.N. Elmurodov	
A.A. Muhiddinov	
TRANSFORMING ECONOMIC GOVERNANCE IN UZBEKISTAN THROUGH DIGITAL PUBLIC SECTOR TOOLS	68
Bokhodirov Boriykhon Boburovich	
Bahromjon Urmanov	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA VA KREDIT SALOHİYATINI BOSHQARISH	74
Ergashova Nilufar Sobirovna	
DEHQON XO'JALIKLARIDA QO'SHILGAN QIYMAT ZANJIRINING SHAKLLANISHI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	80
Azizov Shohsuvor Yuldashevich	
VERTIKAL INTEGRATSİYALASHGAN BANK TUZILMASINI "YAGONA MFO" TEKNOLOGIYASI ASOSIDA TRANSFORMATSIYA QILISH SXEMASI	84
Qo'shboqov Doniyorbek Maxramqulovich	

O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA "YASHIL EKOTIZIM" VA RESURS SAMARADORLIGI (RECP)NI JORIY ETISHNING METODOLOGIK ASOSLARI HAMDA EMISSIALARNI KAMAYTIRISH SAMARADORLIGI.....	90
Do'stqobilov Ulug'bek Ibrohimovich	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATIGA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR	94
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
СНИЖЕНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ И КОММЕРЧЕСКИХ ПОТЕРЬ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ СЕТЕЙ УЗБЕКИСТАНА	100
Маърупова Дилсора Абдулла кизи	
O'ZBEKISTON QURILISH SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING INSTITUTIONAL SHART-SHAROITLARI.....	105
Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li	
АКАДЕМИЧЕСКИЕ НАВЫКИ И ОСОБЕННОСТИ ИХ ФОРМИРОВАНИЯ	113
Усманова Зумрад Исламовна	
Рахматуллаев Алижон	
Сайфитдинов Азизжон	
G'AZNACHILIK OPERATSIYALARINING BANKLIKVIDLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI (SILICON VALLEY BANK MISOLIDA).....	119
Axadov Shahboz Shuxrat o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТВЁРДЫМИ БЫТОВЫМИ ОТХОДАМИ В Г. ТАШКЕНТЕ: ОТ ПОЛИГОННОГО ЗАХОРОНЕНИЯ К РЕСУРСНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ	127
Джусупов Кубанычбек	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI AXBOROT TA'MINOTINING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	133
Umidjon Kostayev	
DEVELOPMENT OF A METHODOLOGY FOR TEACHING STUDENTS OBJECTORIENTED PROGRAMMING IN A VIRTUAL COLLABORATIVE ENVIRONMENT USING GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS	140
Saidova Dilfuza Ergashovna	
AUDIT SIFATI NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH	145
Muydinov Erkin Jamaldinovich	
THE ROLE OF E-COMMERCE IN ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN'S DIGITAL TRANSFORMATION.....	152
Shakhriddinova Sitora Tolibjon kizi	
THE IMPACT OF SUSTAINABILITY PRACTICES IN THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN UZBEKISTAN.....	157
Yorkin Ziyodullaev	
Munisa Bekmirzaeva	
РОЛЬ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В ЗЕЛЕНОМ РОСТЕ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	166
Мохамед Эйд Али Балбаа	
Усманова Азиза Алишеровна	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING INNOVATSION YO'LLARI.....	173
Shakirxodjaeva Zuxraxon Rustamxanovna	
BARQAROR RIVOJLANISH HISOBOTLARINI TUZISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	180
Menglikulov Baxtiyor Yusupovich	

THE IMPACT OF SUSTAINABILITY PRACTICES IN THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN UZBEKISTAN	184
Yorkin Ziyodullaev Munisa Bekmirzaeva	
TASTE OF PLACE: HOW LOCAL-INGREDIENT SOURCING AFFECTS GUEST SATISFACTION AND MENU PROFITABILITY IN HOTEL RESTAURANTS	193
Bahodirova Durdona Atametova Sevara	
INTERACTIONS IN CREATIVE TOURISM: RESIDENTS' PERSPECTIVES IN UZBEKISTAN.....	198
Dildora Khodjaeva Mukhamedkhodjaevna Jasmin Raxmidinova	
XO'JALIK YURITUVCHISUBYEKTLARNING LIKVIDLILIGINI TA'MINLASH MASALALARI	204
Bauyetdinov M.J.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA MINTAQA TABIIY RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	212
Safarov Otabek Abduhamidovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINING NAZARIY JIHATLARI.....	218
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
ТЕОРИИ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	223
Убайдуллаева Мафтунахон Акмалхон кизи	
SURXONDARYO VILOYATI IQTISODIYOTIGA JALB ETILAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGI TAHLILI	230
Xatamova Manzura Ochildiyevna	
TURISTIK MAHSULOT MARKETINGI: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	240
Usmanova Zumrad Islamovna	
IN VITRO TEXNOLOGIYASI ASOSIDA KARTOSHKKA URUG'CHILIGI ZANJIRI SAMARADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	244
Mardonova Zarifa Numonjonovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT OPERATSIYALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN RESURSLAR YETARLILIGINI TA'MINLASH MASALALARI	251
Sheraliyev Olimjon O'ktam o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ESG MOLIYALASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA MEXANIZMLARI	258
Ajibayeva Raiya Maxsutovna	
YASHIL MOLIYALASHTIRISH INSTRUMENTLARI ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MASALALARI	262
Ajibayeva Raiya Maxsutovna	

O'ZBEKISTONDA ESG MOLIYALASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA MEXANIZMLARI

Ajibayeva Raiya Maxsutovna
mustaqil izlanuvchi
ORCID: 0009-0000-9600-5276
E-mail: rob11052022@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada ESG (Environmental, Social, Governance) moliyalashtirish tizimining nazariy asoslari hamda uni O'zbekistonda rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari tahlil qilingan. Xalqaro tajriba asosida ESG tamoyillarini moliya sektoriga integratsiya qilish mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, yashil moliyalashtirish instrumentlari, korporativ boshqaruv standartlari va ESG hisobot tizimlarini joriy etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ESG, barqaror rivojlanish, yashil moliyalashtirish, barqaror investitsiyalar, korporativ boshqaruv, ESG reytingi.

Abstract. This article examines the theoretical foundations of ESG (Environmental, Social and Governance) financing and the priority directions for its development in Uzbekistan. Based on international experience, mechanisms for integrating ESG principles into the financial sector are analyzed. Recommendations are proposed for the development of green finance instruments, corporate governance standards and ESG reporting practices.

Key words: ESG, sustainable development, green finance, sustainable investment, corporate governance, ESG rating.

Аннотация. В статье рассмотрены теоретические основы ESG-финансирования и приоритетные направления его развития в Узбекистане. На основе международного опыта проанализированы механизмы интеграции ESG-принципов в финансовый сектор. Разработаны предложения по внедрению инструментов зеленого финансирования, стандартов корпоративного управления и ESG-отчетности.

Ключевые слова: ESG, устойчивое развитие, зеленое финансирование, устойчивые инвестиции, корпоративное управление, ESG-рейтинг.

KIRISH

So'nggi yillarda barqaror rivojlanish masalalari xalqaro moliya tizimining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. ESG tamoyillari investitsiya va moliyalashtirish qarorlarini qabul qilishda ekologik, ijtimoiy hamda korporativ boshqaruv omillarini hisobga olishni nazarda tutadi. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari hamda Parij iqlim kelishuvi global moliya tizimida ESG yondashuvining keng tarqalishiga xizmat qilmoqda [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

ESG (Environmental, Social, Governance) konsepsiyasining shakllanishi BMT Global Compact tashabbusi tomonidan tayyorlangan "Who Cares Wins" hisobotidan boshlangan bo'lib, unda ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv omillarini investitsiya qarorlariga integratsiya qilish zarurligi ta'kidlangan [2]. Keyinchalik ESG yondashuvi barqaror moliyalashtirishning muhim tarkibiy qismiga aylandi. Friede,

Busch va Bassen tomonidan 2000 dan ortiq empirik tadqiqotlar asosida amalga oshirilgan meta-tahlil natijalariga ko'ra, ESG ko'rsatkichlari bilan korporativ moliyaviy natijalar o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligi aniqlangan [3].

UNEP Finance Initiative tomonidan ishlab chiqilgan Principles for Responsible Banking (PRB) tamoyillari banklar faoliyatini BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda. Mazkur tamoyillar bank sektorida ESG mezonlarini joriy etishning muhim metodologik asoslaridan biri hisoblanadi [4].

O'zbekistonda ESG va barqaror moliyalashtirish masalalari bo'yicha ilmiy tadqiqotlar so'nggi yillarda faollashib bormoqda. Xususan, Sh. Tursunxodjayeva O'zbekiston moliya bozorini ESG tamoyillari asosida rivojlantirish masalalarini tadqiq etib, ESG standartlarini joriy etish investorlar ishonchini oshirish, korporativ boshqaruv sifatini yaxshilash hamda kapital bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qilishini asoslab bergan [5].

Shuningdek, Sh. Tursunxodjayeva aksiyadorlik jamiyatlarida ESG boshqaruv tizimini joriy etish masalalarini o'rganib, korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish va investitsion jozibadorlikni kuchaytirishda ESG mexanizmlarining ahamiyatini ko'rsatib bergan [7].

N.E. Jiyanova va G.E. Alimkhonova o'z tadqiqotlarida O'zbekistonda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish istiqbollarini tahlil qilib, yashil kreditlar, yashil obligatsiyalar hamda ekologik investitsiyalarni rag'batlantirish mexanizmlarining milliy iqtisodiyot uchun muhimligini ta'kidlaganlar [6].

Masharipova Sh.A. esa O'zbekistonda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish imkoniyatlari va strategik yo'nalishlarini tadqiq etib, xalqaro tajribani milliy amaliyotga moslashtirish, yashil investitsiyalar hajmini oshirish hamda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash zarurligini asoslab bergan [8].

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, xalqaro amaliyotda ESG moliyalashtirishning nazariy va metodologik asoslari yetarlicha shakllangan bo'lsa-da, O'zbekiston sharoitida ESG tamoyillarini moliyaviy tizimga integratsiya qilish, milliy ESG standartlarini ishlab chiqish hamda yashil moliyalashtirish instrumentlarini keng joriy etish bo'yicha ilmiy izlanishlarni davom ettirish zarur hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil, ilmiy abstraksiya, tizimli yondashuv va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Xalqaro tashkilotlar hisobotlari, ilmiy maqolalar hamda ESG moliyalashtirishga oid normativ hujjatlar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda ESG moliyalashtirish jahon moliya tizimining eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Global Sustainable Investment Alliance (GSIA) ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda dunyo bo'yicha barqaror investitsiyalar hajmi 30,3 trillion AQSH dollariga yetgan [9]. Bu holat investorlar tomonidan ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv omillariga bo'lgan e'tiborning ortib borayotganligini ko'rsatadi.

BMT Atrof-muhit dasturining Moliyaviy tashabbusi (UNEP FI) tomonidan ishlab chiqilgan Principles for Responsible Banking (PRB) dasturi bugungi kunda ESG moliyalashtirishning muhim institutsional asoslaridan biri hisoblanadi. 2025-yil holatiga ko'ra, mazkur tamoyillarga 85 dan ortiq mamlakatdagi 350 dan ziyod bank qo'shilgan bo'lib, ular global bank aktivlarining qariyb 50 foizini tashkil etadi [10]. Bu esa ESG tamoyillari alohida tashabbus emas, balki xalqaro moliya tizimining muhim tarkibiy qismiga aylanganligini ko'rsatadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotga o'tish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatda "O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlariga mos ravishda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, yashil energetikani rivojlantirish va investitsion jozibadorlikni oshirish vazifalari belgilangan [11]. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda ESG moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ESG moliyalashtirish tizimining asosiy ustunliklaridan biri investorlar va kreditorlar uchun risklarni kamaytirish hisoblanadi. Xalqaro tadqiqotlar natijalari ESG ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan kompaniyalar uzoq muddatli istiqbolda moliyaviy barqarorlikka erishish imkoniyati yuqoriligini ko'rsatmoqda [3]. Shu sababli rivojlangan mamlakatlarda banklar kreditlash jarayonida ESG risklarini baholash tizimlarini joriy etmoqda (1-jadval).

1-jadval

Jahon amaliyotida ESG moliyalashtirishning asosiy instrumentlari

Instrument turi	Mazmuni	Asosiy maqsadi
Green Bonds (yashil obligatsiyalar)	Ekologik loyihalarni moliyalashtirish	Atrof-muhitni muhofaza qilish
Social Bonds (ijtimoiy obligatsiyalar)	Ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirish	Aholi farovonligini oshirish
Sustainability Bonds	Ekologik va ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirish	Barqaror rivojlanish
ESG Loans	ESG mezonlari asosida kreditlash	Risklarni kamaytirish
Sustainable Investment Funds	ESG talablariga mos investitsiyalar	Uzoq muddatli daromadlilik

Manba: Muallif tomonidan Global Sustainable Investment Alliance, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations Environment Programme Finance Initiative va World Bank materiallari asosida tuzilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ESG moliyalashtirish tizimini rivojlantirishning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri yashil obligatsiyalar bozorini shakllantirish hisoblanadi. Ushbu instrument qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi, ekologik transport va chiqindilarni qayta ishlash loyihalariga uzoq muddatli moliyaviy resurslarni jalb qilish imkonini beradi (2-jadval).

2-jadval

O'zbekistonda ESG moliyalashtirish tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari

Ustuvor yo'nalish	Amalga oshirish mexanizmi	Kutilayotgan natija
ESG hisobotlarini joriy etish	Milliy standartlarni ishlab chiqish	Shaffoflik oshadi
ESG risklarini baholash	Banklarda ESG skoring tizimini joriy etish	Kredit xavfi kamayadi
Yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish	Kapital bozorini takomillashtirish	Investitsiyalar hajmi ortadi
Korporativ boshqaruvni kuchaytirish	Xalqaro standartlarni qo'llash	Investorlar ishonchi ortadi
ESG reyting tizimini yaratish	Reyting agentliklari bilan hamkorlik	Kapital jalb qilish imkoniyati kengayadi

Manba: Muallif tomonidan O'zbekiston Respublikasining barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotga oid normativ-huquqiy hujjatlari, United Nations Barqaror rivojlanish maqsadlari hamda UNEP Finance Initiative tavsiyalari asosida ishlab chiqilgan.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda ESG moliyalashtirish tizimini rivojlantirish uchun uch bosqichli mexanizmni qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi. Birinchi bosqichda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va ESG hisobotlari standartlarini ishlab chiqish zarur. Ikkinchi bosqichda banklar va yirik korxonalarda ESG risklarini boshqarish tizimlari joriy etilishi lozim. Uchinchi bosqichda esa yashil moliyaviy instrumentlar bozorini rivojlantirish va xalqaro investorlarni jalb etish maqsadga muvofiqdir (1-rasm).

1-rasm. O'zbekistonda ESG molialashtirish tizimini takomillashtirish mexanizmi¹

Shunday qilib, o'tkazilgan tahlillar ESG molialashtirish tizimini rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining investitsion jozibadorligini oshirish, xalqaro kapitalni jalb qilish hamda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari ESG molialashtirish tizimi barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. O'zbekistonda ESG molialashtirish tizimini rivojlantirish uchun ESG hisobotlarini joriy etish, yashil molialashtirish instrumentlarini kengaytirish hamda moliyaviy institutlarda ESG risklarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. United Nations. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York: United Nations, 2015. – 41 p.
2. United Nations Global Compact. Who Cares Wins: Connecting Financial Markets to a Changing World. – New York: UN Global Compact Office, 2004. – 58 p.
3. Friede G., Busch T., Bassen A. ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2000 Empirical Studies // Journal of Sustainable Finance & Investment. – 2015. – Vol. 5, No. 4. – P. 210–233.
4. United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI). Principles for Responsible Banking. – Geneva: UNEP FI, 2019.
5. Tursunxodjayeva Sh. O'zbekiston moliya bozorini ESG tamoyillari asosida rivojlantirish // Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. – 2026. – Vol. 4, No. 2. – B. 213–220. DOI: 10.60078/2992-877X-2026-vol4-iss2-pp213-220.
6. Jiyanova N.E., Alimkhonova G.E. Development of Green Finance in Uzbekistan in the Context of Sustainable Development // Innovation Science and Technology. – 2025. – DOI: 10.5281/zenodo.17436277.
7. Tursunxodjayeva Sh. Implementation of ESG Management in Joint-Stock Companies of Uzbekistan // Journal of Management and Economics. – 2026. – Vol. 6, No. 3. – P. 16–23. DOI: 10.55640/jme-06-03-02.
8. Masharipova Sh.A. Determination of Green Finance Development Opportunities and Strategic Directions in Uzbekistan // Marketing Journal. – 2025. – No. 2.
9. Global Sustainable Investment Alliance (GSIA). Global Sustainable Investment Review 2022. – Brussels: GSIA, 2023.
10. United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI). Principles for Responsible Banking: Annual Progress Report 2025. – Geneva: UNEP FI, 2025.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida PF–158-son Farmon. – Toshkent, 2023-yil 11-sentabr.

1 Manba: Muallif tomonidan ilmiy adabiyotlar va xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari asosida tuzilgan.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>